

Til partene i jordbruksoppgjøret

17.04.2008

Jordbruksoppgjøret 2008: Prioriter klima, økologi, internasjonal solidaritet og dyrevelferd

Framtiden i våre hender er av den prinsipielle oppfatning at norsk jordbrukspolitikkk bør prioritere miljømessig bærekraftig planteproduksjon som går til menneskemat (ikke til dyrefôr) framfor produksjon av animalsk mat (kjøtt, egg, melk). Vi er derfor bekymret for nedgangen vi har sett de siste åra i norsk produksjon av frukt, potet og frilandsgrønnsaker, og den samtidige sterke veksten i kjøttproduksjonen.

Samtidig ønsker vi mindre eksponering av natur og mennesker for giftstoffer. Vi ønsker også bedret dyrevelferd og redusert forbruk av ikke-fornybare ressurser.

1. Økt satsing på økologisk jordbruk

Pr 31.12.2007 var 3,9 prosent av jordbruksarealet økologisk. Regjeringen har satt et ambisiøst og godt mål om at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket i 2015 skal være økologisk. Vi har det siste året sett en sterk og svært gledelig økning i etterspørselen etter økologisk mat. Imidlertid har andelen økologisk jordbruksareal kun økt med 0,2 prosentpoeng pr år de siste årene – og ved årsskiftet hadde fremdeles ikke den økologiske andelen for noen av varekategoriene nådd 2 %¹.

Nå må satsingen på økologisk jordbruk økes kraftig – slik at norske produsenter kan dekke den økte etterspørselen, og vi kan komme i rute i forhold til å nå 15 % - målet.

Den økonomiske lønnsomheten og forutsigbarheten for økoprodusenter må forbedres kraftig. Det må gi like god eller bedre inntekt for en bonde å produsere økologisk mat sammenlignet med konvensjonell. I tillegg er det avgjørende at økoprodusentens risiko – opplevd og reell – reduseres.

- Framtiden i våre hender krever/foreslår at anbefalingene fra den foreslåtte *Handlingsplan for økologisk produksjon og forbruk* blir fulgt opp snarest².

Avgift på kunstgjødsel

En stor del av energiforbruket i verdikjeden for mat skjer i produksjonen av kunstgjødsel. Dette er også en av hovedgrunnene til at økologisk produksjon er merkbart mindre energikrevende enn konvensjonelt jordbruk.

Gjødsling med lettløselig nitrogen i form av kunstgjødsel er også en viktig kilde til utslipp av den svært potente klimagassen lystgass fra norske jordbruksareal. Nitrogengjødsling gir 620 000 tonn CO₂-ekvivalenter pr år, og også store utslipp ved produksjon av gjødselen³.

¹ Jfr. Statens Landbruksforvaltning 2008: *Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer. Rapport for 2007*. www.slf.dep.no

² Jfr. Statens Landbruksforvaltning 2008: Forslag til *Handlingsplan for økologisk produksjon og forbruk*

³ Statistisk Sentralbyrå: *Kildefordelte utslipp til luft 2006*. <http://ssb.no/emner/01/04/10/klimagassn/tab-2008-02-12-03.html>

Avgiften på kunstgjødning ble fjernet i statsbudsjettet for år 2000. I statsbudsjettet for det foregående året (1999) var avgiften til sammen på 165 millioner kroner⁴. En slik avgift stimulerer til mer sparsommelig bruk av kunstgjødning, noe som reduserer forbruket av ikke-fornybare fosfatforekomster, reduserer lystgassutslippene, og reduserer avrenning og overgjødning av vassdrag og kystområder.

Framtiden i våre hender foreslo også høsten 2007 gjeninnføring av denne avgiften, som et mulig del-element i implementeringen av den nasjonale bærekraftsstrategien som da ble fremlagt⁵.

- Framtiden i våre hender foreslår at avgiften på kunstgjødning gjeninnføres.

Økt avgift på sprøytemidler

Myndighetene har de siste ti årene gjennomført et målrettet arbeid for å redusere bruken av kjemiske plantevernmidler i jordbruket. Men vi er langt fra i mål. Det er fortsatt mulig å redusere bruken ytterligere, for å redusere risikoen for helse- og miljøskader. Viktig i så måte er avgiftsnivået på disse preparatene. Budsjettet for 2008 viste en forventet proveny fra avgiften på 65 millioner kroner⁶.

- Framtiden i våre hender foreslår å øke avgiftssatsene på kjemiske plantevernpreparater med 20 prosent. Spissingen mot de mest miljø- og helsefarlige plantevernmidlene må opprettholdes.

2. Dempet kjøttforbruk

Kjøtt og annen animalsk mat er jevnt over suverent mest miljøbelastende blant matvarene – både når man måler pr volumenet og pr energiinnhold. Fra 1990 til 2006 økte kjøttforbruket pr innbygger med 40 %. Av hensyn til miljøet, og til dels også av hensyn til folkehelsen, er det lite ønskelig at forbruket av animalsk mat skal fortsette å øke.

Prisutviklingen må endres: Realprisene fra 1990 til 2006 sank med 30 % for kjøtt og kjøttvarer, mens realprisene på de langt mindre miljøbelastende jordbruksvarene grønnsaker og poteter økte med ca 10 % i samme periode⁷. Målt som konsumprisindeks (altså ikke justert for folks økte kjøpekraft), økte prisene på ti år (1998-2007) med: Kjøtt 10 %, fisk 21 % og grønnsaker 27 %⁸.

Framtiden i våre hender foreslår at subsidiene for konvensjonell produksjon av kjøtt og annen animalsk mat reduseres. Dette bør gjøres ved at de produksjonsdrivende subsidiene i kjøttproduksjonen gradvis trappes ned. Inntektsøkning for produsentene av disse varene tas i stedet ut i økte kjøttpriser (inkl. tollvern).

Kraftfôrprisen må opp

Bakgrunnen for det tidligere nevnte realprisfallet på kjøtt og den påfølgende forbruksøkningen, er langt på vei at prisen på kraftfôr gikk nedover. Dette skyldes

⁴ Jfr. Vedtatt statsbudsjett for 1999. Inntekter. Miljøavgifter i landbruket.

www.stortinget.no/budved/1999/blaabok-01.html#P21547_116577

⁵ Jfr. FIVH/ForUM 2007: *Alternativ strategi for bærekraftig utvikling. Kapittel 4.6 side 31*

<http://framtiden.no/200711152078/rapporter/gronn-okonomi/slik-kan-norge-bli-barekraftig.html>

⁶ Jfr. LMD St.prp nr 1 2007/2008 side 151: Kap 5576 *Post 72 Miljøavgift plantevernmiddel.*

⁷ Jfr. Hille, John 2007: *Økologisk utsyn 2007, tab 3.1 Realprisvekst på ulike vare- og tjenestslag* side 48 og tab. 2.6 *Kjøttforbruk i Norge* s.23

⁸ Sosial- og helsedirektoratet 2008: *Utviklingen i norsk kosthold 2007.* tab. 8 side 22

delvis at prisen på norsk korn er blitt presset ned i tidligere jordbruksoppgjør. Denne tendensen må opphøre, slik at kornprodusentene får lov til å ta ut høyere priser.

- Framtiden i våre hender foreslår å øke kraftfôrprisen for å stimulere til økt bruk av lokale ressurser og redusere bruken av matressurser til dyrefôr.
- Dette gjøres ved å redusere subsidiene til kornproduksjon, og i stedet øke kornprisene (inkl. tollvern om nødvendig).

Nei til å bruke matkorn til dyrefôr – bygg opp beredskapslagrene i stedet.

Det gis i dag nedskrivningstilskudd til kornprodusenter, slik at norsk korn, erter og oljefrø kan brukes som dyrefôr for en lavere pris. Dette bremser importen av dyrefôr. Det ble i statsbudsjettet for 2008 bevilget 416 millioner kroner til å senke prisen på norske råvarer på denne måten⁹.

I en del år er imidlertid deler av kornet som blir "nedskrevet" til dyrefôr av matkvalitet. Det er lite ønskelig i dagens globale markedssituasjon å bruke offentlige midler til å omgjøre menneskemat til dyrefôr. En stadig mer usikker global forsyningssituasjon for matkorn, knyttet til gjentatte tilfeller av tørke, økt etterspørsel og reduserte lagre, tilsier dessuten at Norge bør bygge opp igjen de statlige beredskapslagrene for korn, som tidligere er blitt avviklet. Lagrene bør som minimum kunne dekke ett års forbruk av matkorn/mel/brød og brøddvarer i Norge – omregnet i matkorn.

- Framtiden i våre hender foreslår at man slutter å gi nedskrivningstilskudd til dyrefôr for de delene av kornavlingene som er av matkvalitet. I stedet bør man i disse overskuddsårene bruke pengene til å kjøpe matkornet fra norske kornprodusenter til å bygge opp igjen de norske beredskapslagrene.

Opplysningskontoret for kjøtt og Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt bør ta en reklamepause. Kutt omsetningsavgiften

Den kraftige økningen i kjøttforbruket er en av årsakene til at vi for flere kjøttslag nå forbruker mer enn vi produserer. Enkelte har respondert med at vi som svar på dette bør bruke mer av statens midler til å øke kjøttproduksjonen. Framtiden i våre hender mener det er mer logisk å legge til grunn at opplysningskontorene har lykket noe bedre enn forventet, i sitt arbeid med å fremme forbruket av kjøtt i Norge. På bakgrunn av disse forhold, og de ovennevnte miljø- og helsehensyn, anbefaler vi at opplysningskontorene tar en reklamepause. Dette vil også føre til at bøndene får beholde en større andel av inntektene kjøttproduksjonen skaper.

- Framtiden i våre hender foreslår at man fjerner den delen av omsetningsavgiften som i dag innkreves fra kjøttprodusentene til markedsføring av kjøtt, og reduserer overføringene til opplysningskontorene tilsvarende.

---

⁹ Jfr. LMD St.prp nr 1 2007/2008 side 139: Kap 1150 Post 73.19 Prisedskrivning korn

3. Mindre utslipp fra transport av maten

Godstransporten på norske veier har økt kraftig de siste årene – en utvikling som er lite ønskelig av hensyn til miljøet. SSBs lastebilundersøkelser viser økning også i transportvolumet for landbruksprodukter og gjødsel, næringsmidler og fôr¹⁰.

Vi viser til vårt innspill til Finansdepartementet av 21.02.2008 om en grønn skatteomlegging, der vi ber om at avgiften pr tonn CO2 heves til samme nivå på diesel som dagens CO2-avgift på bensin, og videre at autodieselavgiften gjøres lik bensinavgiften, målt etter energiinnhold, og derfor heves fra kr 3,35 til 4,80 pr liter¹¹.

Kutt transportsubsidiene

Det ble i statsbudsjettet for 2008 bevilget 211 millioner kroner i frakttilskudd i jordbrukssektoren¹². Disse transportsubsidiene stimulerer til transport, og dermed også til utslipp. Slike miljøskadelige subsidier bør avvikles.

- Framtiden i våre hender foreslår å avvikle tilskuddet til transport av jordbruksvarer under Kap 1150 post 73.12.

4. Det må koste å bygge ned matjord

I dag er det ofte er mer lønnsomt for jordeiere å selge eller leie ut jorda si til andre formål enn matproduksjon. Dermed går mer og mer av den verdifulle matjorda vår tapt. Samtidig er det ofte billigere for en utbygger å bygge på dyrka mark, fordi denne jorda allerede er bearbeida og "klar" for nedbygging.

Utviklingen er særlig alvorlig i pressområdene rundt de store byene, der mye av den mest verdifulle matjorda befinner seg. Imidlertid skjer det i altfor stor grad at dyrka og dyrkbar mark omdisponeres til veier, boligformål og næringsområder også langt fra de store byene. Jord som er omdisponert på denne måten vil nærmest være umulig å omdisponere tilbake til matproduksjon i en eventuell framtidig nasjonal eller global krisesituasjon, og må derfor anses som tapt for framtida.

Det må sikres at matjord ikke går tapt – slik at den er tilgjengelig i eventuell framtidig nasjonal eller global krisesituasjon.

- Framtiden i våre hender ber derfor om at det legges en statlig avgift på omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.

---

¹⁰ Jfr. SSB Lastebilundersøkelsen Tabell 2 (Nedre del; Transportarbeid): Nasjonal leie- og egentransport. www.ssb.no/lbunasj/tab-2007-12-19-02.html

¹¹ Jfr. FIVH 2008: Ja til grønne skatter! <http://framtiden.no/200802212173/horingsnotater/gronn-okonomi/ja-til-gronne-skatter.html>

¹² Jfr. LMD St.prp nr 1 2007/2008 side 139: Kap 1150 Post 73.18 Frakttilskott

5. Fjern alle typer eksportsubsidier

Eksportsubsidier fører til økt fattigdom og redusert matvaresikkerhet. Derfor må alle typer eksportsubsidier fjernes.

Subsidier av mat som går til eksport har i mange år ført til kunstig lave priser på jordbruksvarer på verdensmarkedet. Dette er særlig skadelig for verdens fattige bønder, som ikke har samme beskyttelse i form av subsidier som produsenter i rike land har, og som av hjemlige årsaker og/eller internasjonalt press også ofte mangler tilstrekkelig tollvern. Eksportsubsidiene fører til at fattige produsenter blir utkonkurrert på sitt eget hjemmemarked, og at fattige land dermed mister store deler av sin produksjonsevne for matvarer.

Eksportsubsidier medfører dermed ikke bare redusert sysselsetting og økt fattigdom i allerede fattige land, men også redusert matvaresikkerhet, på grunn av redusert egenproduksjon i fattige land, og dermed økt sårbarhet for prisstigninger i verdensmarkedet ved plutselige produksjonsbortfall eller eksportrestriksjoner i eksporterende land – slik vi har sett den siste tiden.

Kutt eksportsubsidiene i statsbudsjettet

På ministermøtet i Hong Kong desember 2005 ble det vedtatt at eksportsubsidier skal opphøre innen 2013. Framtiden i våre hender mener det er viktig at Norge kutter sine eksportsubsidier raskere enn i 2013, og uavhengig av resultatet av en ny WTO-avtale. Dette må Norge gjøre for å vise andre land at Norge tar ansvar for verdens fattige, og at Norge ikke aksepterer eksportsubsidier.

Det ble i statsbudsjettet for 2008 bevilget ca 200 millioner kroner i eksportstøtte til ost.

- Framtiden i våre hender ber om at bevilgningen til eksportstøtte for ost fjernes fra 2009. Beløpet brukes isteden til å redusere og legge om melke- og osteproduksjonen.

6. Dyrevelferd

Avvikle støtten til pelsdyrhold

Pelsdyravl er produksjon av et luksusprodukt som ikke bidrar til matsikkerhet i Norge. Det bidrar heller ikke positivt til kulturlandskapet, eller til det biologiske mangfoldet. Vi mener at det ikke er godtgjort tilstrekkelige argumenter for å bruke offentlige midler på å subsidiere pelsdyravl.

EUs veterinærvitenskapelige komité vurderte velferden for pelsdyr i 2001, og konstaterte at den er forringet på grunn av oppdrettsmetodene¹³. Stortinget fastslo i 2003 at næringen får 10 år til å bedre forholdene, hvis ikke vurderes hele næringen avviklet av dyrevelferdshensyn¹⁴.

I statsbudsjettet for 2008 ble det bevilget 23,2 millioner kroner i tilskudd til pelsdyrfôrlag.

- Framtiden i våre hender foreslår at Kapittel 1150 *post 77.14 Tilskott til pelsdyrfôrlag* strykes.

Reduser tillatt reisetid for levende dyr

Det har de siste årene vært registrert en bekymringsfull økning i antallet dyr som dør under transport på vei til slakterier i Norge. Dette tyder på at dyrevernmessige hensyn ikke er ivarettatt slik de burde.

I dag er reisetidsbestemmelsene for levende dyr på åtte timer, med unntak av fjørfe, som tillates transportert i tolv timer. I tillegg kommer lasting og lossing¹⁵. Tiltak for redusert transport av levende dyr vil ha positive ringvirkninger for dyrevelferden, og redusere antallet dyr som dør under transport.

- Framtiden i våre hender foreslår å redusere reisetidsbestemmelsene for levende dyr. Vi vil også at det skal legges til rette for økt bruk av mobile slakterier.

Vennlig hilsen

Framtiden i våre hender

Arild Hermstad, daglig leder

Mekonnen Germiso, forskningsleder

¹³ Scientific committee on animal health and animal welfare: *The welfare of animals kept for fur production*, 2001, The European Commission, EU http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/international/out67_en.pdf

¹⁴ St.meld. nr. 12 2002-2003 s. 169 www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/regpubl/stmeld/20022003/Stmeld-nr-12-2002-2003-.html?id=196533

¹⁵ Forskrift om transport av levende dyr. Kap 5 § 23. *Krav til transporttid*. www.lovdata.no/cgi-wift/lcles?doc=/sf/sf/sf-20010402-0384.html#23